



שמעו דבר ה'

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי שליחת בקשה. eisikovits1@gmail.com,

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשיכם או כתובות של נציג עלון. אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרים. אבל הבא להדפיס וידפיס בשם אומרו. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה כמעט שתרצו בתרגום של ווארד.

החיבור הראשון הופיע במסגרת

'מפעל ליקוטי שמואל'

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"

בשעה טובה ומוצלחת, בסייעתא דשמיא, רואה אור ספר חדש ומפעים

ליקוטי שמואל – חומש בראשית

לאחר שנים של עיון, איסוף, ליקוט ועריכה, יוצא לאור ספר ייחודי המאגד – סוף מעשה במחשבה תחילה את מיטב הקטעים, המאמרים, הסיפורים והמשלים שהופיעו בעלוני פרשת השבוע בשנים האחרונות. דברי חן ושכל טוב, שנבחרו בקפידה וערוכים בטוב טעם, כדי להחיות את הלב ולהאיר את השולחן

- מתוכן הפרקים: רעיונות מאירי עיניים לפרשיות השבוע • משלים מעוררי מחשבה • סיפורים נוגעים ללב • פנינים להעשרה ולהעברה בשולחן שבת

מתאים ללימוד אישי, למסירת דבר תורה ולשיחה משפחתית

ערוך ומוגש בעמל רב על ידי הרה"ג שמואל אייזיקוביץ שליט"א



כעת למכירה במחיר שווה לכל נפש – כרך ראשון על חומש בראשית

60 ש"ח

בלבד



להזמנה:

<https://dash.bookpod.co.il/product/2231>

שמעו דבר ה': אולי הפעם נקשיב?

אורית ג'ושוע סופרת וביבליותרפיסטית, עורכת מדור "בין הזמנים"

נערי תיכון מעמידים דוכני תפילין במסדרונות הגימנסיה וחבריהם עומדים בתור לכרוך על עצמם את אות הברית. אושיות רשת גוזרות בגדים קצרים במסע צניעות מתוזמר וגורפות עשרות אלפי אימוג'ים רוגשים. משפחות שלמות מקבלות על עצמן שמירת שבת. איפה אנחנו ואיפה סדרי הגודל האלה? רק אצלנו הס פן תעיר.

התותחים השתתקו כשבוע, ועם כלביא יכול היה להשלים סוף סוף שעות שינה. ראינו נסים גדולים במלחמת תריסר הימים עם איראן. השגחה פרטית מופלאה שהעניקה הצלחות צבאיות ומודיעיניות בלתי נתפסות, מעורבות אמריקאית חסרת תקדים בהשמדת האיום הגרעיני, ומניין נפגעים קטן לאין ערוך מהתחזיות הממעיטות ביותר.

ובכל זאת, בשוך האזעקות, לא שוררת עלינו הזחיחות של מוצאי מלחמת ששת הימים. הלב מתרונן בהודיה על הנס, אבל גם טעם מריר משהו נותר בפה. בדקות האחרונות של המלחמה עוד נרצחו יהודים מפגיעת הטיל בבאר שבע. בשעות הראשונות של הפסקת האש איראן ירתה עלינו טילים – ונשיא ארה"ב מנע מאתנו להגיב כראוי, משתלח בישראל הן בראיון מצולם והן בציוציו ברשתות החברתיות,

מורה למטוסים שלנו באדנות להסתובב חזרה מיד. ובצהרי אותו יום: עוד אסון נורא בעזה, ושבעה קדושים התבקשו לגנזי מרומים.

ניצלנו, כן, אבל מה ניתן ללמוד מאופן ההצלה על המסר שא-לוקים מבקש להעביר לנו?

כיצד זכה חזקיהו לנס הגדול?

בספר ישעיהו, מסופר בהרחבה על נס ההצלה של ממלכת יהודה מפני צבא סנחריב. הצבא האשורי הענק צר על ירושלים, רבשקה מגדף ומתריס, המלך חזקיהו קורע את בגדיו ושולח שליחים אל ישעיהו הנביא. ובפיו של ישעיהו – מילות עידוד, הבטחה אלוקית של הצלה:

"לֵכֶן, כֹּה-אָמַר ה' אֱל-מֶלֶךְ אֲשׁוּר, לֹא יָבֹא אֶל-הָעִיר הַזֹּאת, וְלֹא-יִזְרֶה שָׁם חֵץ; וְלֹא-יִקְדָּמָנָה מִגֶּן, וְלֹא-יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סִלְלָה. בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר-יָבֹא, בָּהּ יָשׁוּב; וְאֶל-הָעִיר הַזֹּאת לֹא יָבֹא, נָאִם ה'" (ישעיהו יט, לב-לג).

ואז מגיע הפסוק שמבהיר בזכות מה יגיע נס ההצלה הזו לעם היושב ביהודה: "וְגִנֹּתֵי אֶל-הָעִיר הַזֹּאת, לְהוֹשִׁיעָהּ—לְמַעַנִּי, וְלִמְעַן דָּוִד עַבְדִּי."

חזקיהו היה מלך כה ראוי, שהנביא מעיד עליו: "וְאַחֲרָיו לֹא הָיָה כָמוֹהוּ בְּכָל מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו". הוא חידש את עבודת בית המקדש, עקר את עבודת האלילים מיהודה וביטל את עבודת הבמות. על הצלחתו להעיר את העם כולו לתשובה מעידה הגמרא: "נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו. בדקו מדין ועד באר שבע – ולא מצאו עם הארץ. מגבת ועד אנטיפרס – ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה" (סנהדרין צד, ב).

ואחרי כל זה, מסתבר לנו שמול האיום האשורי לא זכויותיו של חזקיהו ולא של דורו עמדו כדי לזכות לנס ההצלה. אלוקים יגן על ירושלים, כך הוא אומר, למען שמו הקדוש, ולמען דוד עבדו.

במסכת ברכות נאמר כי חזקיהו לא זכה שנס ההצלה יקרא על שמו משום שביקש רחמים בזכות מעשיו שלו. במאורע אחר, כאשר חלה ונטה למות, אז אכן התפלל: "זָכַר נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיךָ בְּאֶמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְהִטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי" (ישעיהו לח, ג). חז"ל משווים זאת למשה, שביקש רחמים תמיד רק בשם שלושת האבות, ועל כן זכה שנס ההצלה יקרא על שמו, כנאמר בתהילים: "לִוְלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עָמַד בְּפָרֶץ לִפְנֵי לִהְשִׁיב חֲמַתוֹ מִהַשְׁחִית" (תהילים קו, כג).

שני לקחים חשובים דומה שיש ללמוד מייחוס נס ההצלה של ירושלים מידי סנחריב אך ורק לקידוש שם שמיים ולזכותו של דוד המלך. ראשית, גם כאשר על פניו נראה שהדור מתוקן וישר דרך, אין פירוש הדבר שיש בידו את הזכויות להיוושע מסכנה גדולה. עדיין ייתכן שזקוקים – כמו בימי חזקיהו – לניסים למען שמו הגדול של השם ובשל זכות אבות. שנית, גם אם אנחנו סבורים שאכן יש בידינו את הזכויות הדרושות – שאנחנו יכולים להזכיר כלפי שמיא את דרכינו הישרות, מעשינו הטובים, לימוד התורה שלנו, ולבקש בזכותם נס – זו בפני עצמה תביעה היא עלינו.

חזקיהו היה מלך צדיק, ובינו לבין דורנו פעור מרחק רוחני שקשה לתאר. אולם, כשאך יצאנו ממלחמת-נס שבה הקב"ה לא אפשר לנו לצאת בשמחה שלמה ועטרת נצחון חזרה לשגרה שלנו, יש לקוות שגם תפיסותינו הרדודות יותר ורוחניותנו הפחותה תוכל להכיר במסר הא-לוקי: התקיים בנו, ככל הנראה, "וְגִנָּתִי אֶל-הָעִיר הַזֹּאת, לְהוֹשִׁיעָה – לְמַעַנִּי, וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי". לא בזכויותינו הגיע הנס, והעובדה הבלתי ניתנת לספק שא-לוקים הציל אותנו מאיום נורא אין פירושה שישרות דרכינו בעיניו.

ביום העצמאות האחרון, עת שריפות ברחבי הארץ כפו את ביטול טקס המשואות וחגיגות העצמאות, התבטא אושיית תרבות ישראלית: "נראה שא-לוקים לא ממש מרוצה מאיתנו". אינסטינקט פשוט, עממי, שבכל זאת קולע אל חובת חשבון הנפש

שכל יהודי תורני מתחנך אליה. בתום מלחמת שנים עשרה ימים באיראן ועמוק לתוך השנה השניה של מלחמת חרבות ברזל, האם יכול אי מי מאיתנו להביט סביבו, לראות את הניסים הגדולים, ולא להבין שביחד איתם הקב"ה שולח לנו שדר – ולא של שביעות רצון?

להכות על לב הזולת

עם פרוץ המתקפה על איראן, בתוך אווירה של אזעקות, הסתגרות והתרעות, רץ בקבוצות המייל החרדיות מקבץ אזהרה סאטירי שנשא את הכותרת "סנקציות על עולם התורה". הטון אינו חף משמחה לאיד. מישהו לקח את כל מה שמכונה בזירה הציבורית זכויות היתר של החרדים והפך אותו לרשימת עונשים קולקטיבית:

איסור על רשיון נהיגה – הכבישים ריקים, נעים רק רכבי צבא וביטחון.

צו עיכוב יציאה מהארץ – נתב"ג מושבת.

ביטול העדפה מתקנת בשירות הציבורי – השרות הציבורי מושבת.

ביטול סבסוד לימודים אקדמיים – כל מוסדות הלימוד סגורים.

ביטול הנחה במעונות – אין מעונות.

ביטול הנחה בתחבורה ציבורית – אין תחבורה ציבורית.

אין סיוע מביטוח לאומי – ביטוח לאומי מוציא מיליארדים על נפגעים.

שלילת מחיר דירה למשתכן – בניינים שלמים קורסים.

אין הקלות במס רכוש – מס רכוש משלם מיליארדים לנפגעים.

'עיוור מי שלא רואה', חתמה שורת המחץ.

אפשר לטעון שמדובר בשטות או בדיחה פנימית. אבל הטון של הטקסט הזה – הסרקזם, ההתחשבנות, ה'הנה קיבלתם מה שמגיע לכם' – די מדאיג. הבעיה בולטת ומודגשת: מה עם קצת חשבון נפש והכאה על חטא על הלב של עצמנו? האם אין אנחנו אמורים גם כן לשאול על מה ולמה נעשה כזאת לנו? ואולי מדובר בבומרנג של ההתנהלות הפנימית שלנו?

אפשר למשל לראות את הדברים כך:

בחורים לומדים נהיגה בניגוד לתקנות? – איסור מגבוה על הוצאת רשיון.

מואסים בארץ חמדה ומבלים בחו"ל או מאיימים בעזיבה גורפת? – איסור לצאת את נתב"ג.

מבקשים להשתלב בשרות הציבורי של מה שאתם מכנים 'שלטון הכופרים'? – קבלו ביטול העדפה מתקנת.

הלכתם לאקדמיה אשר כל באיה לא ישובון? – תם סבסוד לימודים אקדמיים.

סגרתם דלתות מוסדות החינוך בפני בני תורה ספרדים? – יישלל תקצוב לישיבות ומוסדות פטור, שהפכו את לימוד התורה לאינטרס אישי ומגזרי.

הוצאתם אישורים פיקטיביים כדי להשיג הנחה במעונות? – סורי, נגמרו החגיגות.

משאירים עגלות תינוק ריקות פתוחות באוטובוס והופכים את הנסיעה של כולנו לסיוט? – חדל הנחות בתחב"צ.

התרגלתם שהקופה הציבורית היא מכרה זהב ולא שאלתם את עצמכם מעולם מאין היא מתמלאת? – תחשבו שוב, ע"ע ביטוח לאומי.

דרשתם חצאי דירות והקרסתם משפחות כדי להבטיח לעצמכם חיים יפים? – תשכחו ממחיר למשתכן.

התרגלתם לראות ברכוש ציבורי זוטו של ים? – יבוא ביטול ההקלות במס רכוש ויזכירכם הלכות גזל ורמיה.

יתרה מזו, האם רק 'בהם' פגעה המלחמה? האם העובדה שמצב המלחמה פגע גם בנו, אם בכבישים שחדלו ארחות ואם באימת חדרינו, לא מעידה שגם עלינו חיוב של חשבון נפש? האם הקריאה האלוקית באה עם כוכביות ורשימת מוטבים?

או כפי שאמר אחד מראשי הישיבות כאשר נשאל מדוע לא מתפללים שם להצלחת המערכה: "ראיתם איפה זה פגע... בנו זה לא פגע"... זוהי תפיסת סגוליות יצירתית במיוחד. נעזוב את משל הסירה והקודח תחתיו, נניח גם לדרישת הערבות לכלל ישראל. מה עם "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל"? (יבמות סג, א). לראות במלחמת קיום אזורית כוללת איזו נקמנות שמימית על שלילת כרטיס הסטודנט ב'אגד' – נו, טוב.

גדלנו על כך שמה שקורה סביבנו הוא לא מקרה אלא קריאה. איפה אנחנו בסיפור הזה? להתחזק בצניעות ושמירת הלשון ולקרוא תהלים המחולק הם דבר גדול בלי ספק, אבל לא במקום חשבון נפש כן ואמיתי. ולהכות על הלב של השני לא נחשב.

נערי תיכון מעמידים דוכני תפילין במסדרונות הגימנסיה וחבריהם עומדים בתור לכרוך על עצמם את רצועות אות הברית. אושיות רשת גוזרות בגדים קצרים במסע צניעות מתוזמר וגורפות עשרות אלפי אימוג'ים רוגשים. משפחות שלמות מקבלות על עצמן שמירת שבת. איפה אנחנו ואיפה סדרי הגודל האלה? רק אצלנו הס פן תעיר.

אולי אנחנו פשוט לא יודעים איך עושים את זה.

בשבועיים האחרונים למדנו הרבה מאד על מצבי דחק. אחד הדברים הבסיסיים הוא ההבחנה בין שתי המערכות העצביות: הסימפטטית והפרא-סימפטטית. הראשונה, האוטונומית, מפעילה את תגובת הילחם או ברח במצבי חרום, ואילו השניה אחראית על רגיעה, שימור וקיום הרמוני. במצב של איום הראשונה נוטלת פיקוד והשניה מדוכאת. בזמני שגרה השניה פעילה והראשונה מורידה פרופיל.

הדבר נכון גם מטפורית. כשאנחנו במלחמת קיום רוחנית, אנחנו מגויסים לשמירה על הקיים בכל תוקף. העמדה שלנו מתגוננת, אפולוגטית ולעומתית. אנו נאבקים על עצמאות ועל תקציבים. אין לנו אפשרות לעצור, לבחון את הקיום מבחוץ, לחשוב פעמיים.

היינו חייבים. לאורך שנים היינו במצב של לשרוד או לחדול. חיינו בתודעת מיעוט. היינו מיעוט. כמו בתודעה הישרדותית, לא יכולנו לבקר את עצמנו. זה היה מסוכן מדי. המנגנון היה התקפה והשלכת אחריות.

באקלים כזה, חשבון נפש מוקצה גם הוא למצבי חרום. מעין גלאי מוקשים. הוא ספציפי מאד, ונועד לשרת צרכים פנימיים נקודתיים. ומכאן שמה שלא פוגע בנו, לא נוגע בנו.

עברנו את שלב ההישרדות. המאזן הדמוגרפי השתנה חדות. להיות כ-15% מתוך הציבור הכללי ולהחזיק ב-18 מנדטים – זה רחוק מאד מגדר מיעוט. אנחנו יכולים כבר לאמץ סגנון של ימי רגיעה. אנחנו אכן מאמצים. רשיון נהיגה והשקעות נדל"ן, תואר אקדמי וחו"ל. אבל המערכת היא עדיין של מצב דחק. הטרמינולוגיה היא עדיין של גזרות אנטיכוכס. שפת הגוף עדיין מתגוננת. אנחנו גדלים מקהילה לציבור ומפתחים תחלואים של חברת שפע – אבל ממשיכים לחשוב במונחים של עיירה ופריץ.

תודעה זו כאמור לעיל מקבילה למצב של הילחם או ברח. כשהאדם תקוע בתגובת לחץ, הוא אינו מסוגל להפעיל את חלקי המוח הגבוהים שמעבדים ביקורת, מוסר, מורכבות. כשזה קורה ברמה הקולקטיבית, כל רעיון חדש נדחה מידי. השיח נשאר בינארי. כל ביקורת מבחוץ נתפסת איום ותרועת מלחמה. את חשבון הנפש מחליפה האמונה הטוטאלית בצדקת הדרך.

הפחד מדמות המראה

הצורך ברפלקציה ובחשבון נפש הוא נשמת אפה של היהדות. אין אפילו צורך להתעכב על כך.

אצל ילדים בני שנתיים, יכולת למודעות עצמית מתבטאת בכך שכאשר הם רואים כתם על דמותם במראה – הם שולחים יד לאפם שלהם כדי להסיר אותו. אם אנחנו ממשיכים לשלוח יד אל דמות המראה, יתכן שלמרבה הצער אנחנו תקועים עדיין בגיל שנתיים.

המחיר הוא אותו מחיר אישיותי, נפשי ומוסרי שמשלם היחיד על חוסר יכולת לביקורת עצמית: ניוון ודריכה במקום, חוסר יכולת להרגיש את האחר והשלכת אחריות. חוסר יכולת אמיתית להתפתח, להסתעף, להיענות לאתגרים המתרחבים. כי כשחברה פוחדת להסתכל במראה היא מתחילה לאבד את פניה.

המחיר הוא גם חינוכי: קשה לשכנע את חניכינו בצדקת הדרך מתוך דיסוננס קוגניטיבי כה חריף. התוצאה היא נשירה, גלויה או סמויה, חוסר נחת ושוליים מתרחבים והולכים. אלה הן, למרבה האירוניה, תגובות בריאות של יחידים, שלא מוכנים לכבות אינטואיציות פשוטות של חמלה ושכל ישר.

מנגד, יתכן שיצליח לנו, ונטמיע בחניכינו היטב את תנועת הנפש של מעיל הגשם. כך נקבל מנשרים אגוצנטריים נוסח חשבון הנפש הנ"ל, שכותביו ממשיכים לשלוח יד אל בבואתם שבמראה כדי לגרד מעל אפה את הכתם.

אין ספק שהחברה החרדית היא חברת מופת. ביראת השמים שלה, באכפתיות שלה לכל יהודי, בחרדה שלה לטהרת הנפש. אבל זה לא מספיק. לא די שנהיה טובים ונפלאים. כדי להשאר חברת מופת, אור ליהודים, צריך לשמר מנגנוני ביקורת עצמית ולהבטיח שלא נפתח נרקסיזם קהילתי. שהאינטרס המגזרי לא יטשטש לנו את יכולת ההבחנה בין טוב לרע. ובעיקר, חייבים לשמור על אינטואיציות פשוטות של מוסר, של תחושת ערבות, של ישירות לב ואחריות.

בראש ובראשונה, עלינו להיות מוכנים לשאול את השאלה: מה הקב"ה מסמן לנו? מה הוא מבקש מאתנו? מה ישר ומה עקום? מה יקדם אותנו ומה ישאיר אותנו קצרי קומה? שאלה כנה תזמין תשובה אמיתית, תרתי משמע.